

תמן תנינן – בתמורה פרק שביעי: **ומעלין בגידוליהן** – שהמקדש בהמה לבדק הבית מועלין בחלבה. **ואין בהן הגנה לכהנים** – מה שאין כן בקדשי מזבח, הבשר או העור לכהנים. **דברי אליעזר היא** – הא דתנן סתם הקדשות לבדק הבית, דמשמע אפילו על בהמה – אתיא כרבי אליעזר. **מה אנו קיימין** – במאי איירי דין קרא: אם במקדש בית משכן. **הכי גרסינן: כי פליגי במקדש נכסיו** – והכי פירושו: דוקא במקדש נכסיו, הוא דאמר רבי אליעזר שאף דמי הבתמות יפלו לבדק הבית, שאין אדם חולק נדרו. ומדאמר נכסיו לבדק הבית – אף בהמה נמי. **אבל במקדש עדו** – כלומר, במקדש בהמות לחוד, אף רבי אליעזר מודה שהן למזבח, כיון שראויין למזבח. **כל עמא מודיי** – אפילו רבי יוחסע מודה שהוא לבדק הבית, שאין אדם חולק על דבריו. **בהמה לא למזבח היא** – בתמי. וכיון דבהמה למזבח, נימא הכל למזבח אפילו שאר נכסיו. שאין אדם חולק נדרו, וספיקא לחומרא. ומשני: **בהמה** – דאי למזבח היא. אלא הכא אולין לקולא, ואומרינן לבדק הבית הוא. מדסתם המקדש הוא ולא פירש שמקדש בהמות, אלא אמר "נכסיו", והוה פירש כאומר בפירוש שהו לבדק הבית. **לא שניא וכו'** – לא שניא המקדש נכסיו ולא שניא המקדש עדו, וחוליקו פליגי: רבי אליעזר ורבי יהושע. **שפודאן תמימים** – כגון שעבר והקדיש תמימים לבדק הבית כשהן נפדין בעור שהן תמימים – ויצאון לחולין^(*). **מתניתינן** – דחולין פרק הורוע נמי דייקא. **מתניתא אמרה כן** – בתמימה: הא לא תנן אלא ולדון וחלבן של בעל מום שנפדו של בעל מום קבוע הוא דמוטרין לאחר פדיונן, אבל של תמימים – אפילו לאחר פדיונן אסור.

גמרא

תקלין דהיתין
תמן תנינן – במסכת תמורה (לא,ב). **סתם הקדשות** –

היכא שלא פירש כשהקדיש, כדלקמן. **גידוליהן** – תרנגולת בביעהו ובהמה בחלבה נקרא 'גידוליהן'. **לכהנים** – דבדשי מזבח הבשר או העור לכהנים. **דברי אליעזר** – הא דתני שסתם הקדשות לבדק הבית אתי כרבי אליעזר דסבירא ליה הכי. **טעמא דרבי אליעזר** – דסבירא ליה הכי. **מה אנו קיימין** – היכא איירי האי קרא. **במקדש את נכסיו** – דהיינו בכהאי גונא דתנאי דרבי אליעזר. **הכי גרסינן: קודש לה' שסתם הקדשות לבדק הבית** – דהקדש סתמא כתוב, והכל לה', ורמקוש לה' ורמקוש לה'. **הקדשות נכסיו** – סתמא. התם פליג רבי אליעזר וסבירא ליה לא דאית בהמות לבדק הבית כמו שאר נכסיו, שהן לבדק הבית. **עדו** – שהן בהמות ופירות למזבח, אף רבי אליעזר מודה שהן למזבח. **אבל מקדש נכסיו כו' לבדק הבית** – לפי שאין אדם חולק נדרו. ולדידיה צריך לומר דלא תני עם שאר נכסיו במשנה – דהאי מוקי ככהאי גונא דליכא שאר נכסיו פליגי. והכי מתרץ לה בתמורה שם. **כל דעתיה דרבי בא קשיא** – למה פליג רבי אליעזר במקדש עדו שיהיה לבדק הבית? והא בהמה חייב למזבח! ומשני. **הכי גרסינן: המקדש בהמה למזבח כו'** – מפרש שהוא למזבח, ומסתם שאר הוא – שמע מינה שכוונתו לבדק הבית. **רבי יוחנן לא שניא כו'** – דבשתייהו פליגי, במקדש נכסיו ודאי ניחא, כדלעיל. ובמקדש עדו טעמא דרבי אליעזר מוסתם כו' כוונתו לבדק הבית ורבי יוחנן פליגי. **הקדש בדק הבית שפודאן תמימים** – איירי בהקדש כגון בכהאי גונא דמשנה. **משנה אמרה כן וולדן וחלבן מותר אחר פדיונן** – משנה היא בחולין (לא,א) ובבכורות (דמ,א). וקשיא טובא: אלא התם איירי בקדם מום קבוע להקדש, כדלעיל שם בהדיא: כל שקדם מום קבוע להקדש כו', והיאך מביא סייעתא להכא דאיידי בתמימים? ויש לפרש: דבבכורות שם מהדר גמרא לפרושי מה דתני במשנה שם כל שקדם מום קבוע להקדש ונפדו כו' ויצאין לחולין ליגום ולעבד וולדן וחלבן שם. טעמא נפדו, הא לא נפדו – אסורין בגיהא ועבודה. מסייע לרבי אליעזר דאמר קדשי בדק הבית אסורין בגיהא ועבודה (ופירש רש"י שם) – והני קדשי בדק הבית זמני, דהם עצמם לא הוקדשו מתחלה אלא לדמיה. ודחי שם, אמרי: לא, קדושת דמים הוא דמחילא בקדושת הגוף למזבח – גזרו רבנן, אבל קדשי בדק הבית – לא (שם) – לא תסייעה מהכא קדושת דמים למזבח הוא, דהוקדשו לשם כן שיהיו לדמים קרובים למזבח. ולכן אסור בגיהא ועבודה משום דמחילא בקדושת הגוף (ובתוספות דבור המחיל "ל" כו') – לאו בקדשי בדק הבית איירי, אלא בהקדש למזבח לדמיה כו'. חזוין למסקנא דגמרא שם דבעלי מומין דמזבח חמירי מתמימין דבדק הבית, ומה דאסר בעבלי מומין דמזבח בלא פדיון – בבדק הבית שרי בתמימין אף בלא פדיון. ומינה מוכח הא דקתני במשנה שם גבי קדשי בעלי מומין דמזבח לאחר פדויה דולדון וחלבן מותר, הכי נמי בקדשי בדק הבית אף תמימין שרי, על כל מים לאחר פדיון. ומביא סתם משנה: וולדן וחלבן מותר לאחר פדויה, משום דבעלי מומין דקדשי מזבח, בעלי מומין שווין עם תמימים דבדק הבית ודאי, ולא מיירי בעלי מומין דקדשי מזבח מתמימין דבדק הבית. ודחי סייעתיה.

אמרה כן

שנינו במשנה שהמקדש בהמות תמימות כסתם, לדעת ר' אליעזר הימכרנה לצרכי קרבנות, ולדעת ר' יהושע תקרבנה הן עצמן לקרבנות להן הן ראיות. ובכנין זה מביאים כי תמן תנינן [נסם במשנה אחרת שנינו]: יש הלכות הנהגות בקדשי בדק הבית שאינן נהגות בקדשי מזבח, שסתם הקדשות (המקדש סתם, בלא שפירש למה הקדש נוצר) – הריהם לבדק הבית. ועוד, שהקדש בדק הבית חל על הכל, ואף על דברים כגון עצים ואבנים, מה שאין כן בקדשי מזבח, שאין חלים אלא על דבר הראוי להקרב. ועוד, שהקדש בדק הבית מועלין (נהוג דין מעילה: שאסור להנות מהם, והנהגה הדין חייב בקרבן אשם מעילה, ובתשלום בתוספת חובש) אף בגידוליהן (במה שנוצר מהם, כגון חלב בהמת הקדש וביצי עופות הקדש), מה שאין כן בקדשי מזבח, שאף שאסור להנות מגידוליהם, אין הנהגה מהם חייב משום מעילה. ואין בהן בקדשי בדק הבית כל צד הנזיה (הגאה) לכהנים, אבל בקדשי מזבח יש שיש מן הקרבנות שבעשרם ואכל לכהנים, ויש שערסם ניתן לכהנים. ובכל אופן, מתוך דברי משנה זו ששמע שאף בהמות תמימה שהוקדשו למזבח חייב לבדק הבית.

אמר ר' חנינה: משנה זו כשית' ר' ליעזר במשנתו היא, דתנינן [ששנינו במשנתנו]: המקדש נכסיו למקדש בלא שפירש לאיזה קדש, ויהיה בהן בהמה הראויה להיקרב על גבי המזבח, וכריס ונקבות, ר' ליעזר אומר: זכריס ומכרו לצרכי עולות, ונקבות ומכרו לצרכי זבחי שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסיו לבדק הבית. והרי שהוא סבור שהקדש סתם הולך לבדק הבית, ושלא כדעת ר' יהושע הסבור שבמקדש סתם חלה על הבהמות קדושת מזבח. אמר ר' יוחנן: טעמא [הטעם] של ר' ליעזר, המקור לדבריו הוא ממה שנאמר: "ויאיש כי יקדיש את ביתו קודש לה'", ויקרא כו, יד. ויש לברר: במה אנו קיימין [במה אנו עומדים, עוסקים], כלומר, מהו "ביתו" האמור בכתוב? אם בבית דירה, שהקדש אדם את

דירת מגוריו – האל כבר כתיב [נאמר] בפסוק הבא: "ואם המקדש יגאל את ביתו" (שם טו), ומסתבר אם כן שפסוק זה אינו עוסק בבית דירה. אלא רואי כי אנו קיימין [אנו עומדים, עוסקים] במקדש נכסיו בלי לפרט, ו"ביתו" כוונתו כל נכסיו, לה"ש שכלכלים גם בהמות תמימות הראויות למזבח. ומתוך שסתם הכתוב "קודש לה'" (מכאן) שסתם הקדשות (ואף אם הם בהמות תמימות), הולכים לבדק הבית. אמר ר' זעירא בשם רב חונה בשם רב: במה, באיזה אופן פליגין [נחלקו] ר' אליעזר ור' יהושע אם בהקדשה סתם של בהמות תמימות אם הן קרבנות לבדק הבית או למזבח – במקדש נכסיו כולם, ובכללם דברים שאינם ראויים למזבח. שדוראק כבגון ה' סבור ר' אליעזר שהכל לבדק הבית, שכיון שלא חילק בדבריו ולא פירש בהמות התמימות הוקדשנה למזבח ושאר הנכסין לבדק הבית, ודאי התכוין שהכל יהיה לבדק הבית (ואילו ר' יהושע סבור שאף שלא חילק בדבריו במפורש, ודאי התכוין להקדיש את הבהמות הראויות לקרבן, למזבח). אבל במקדש רק את הבהמות התמימות שבעדרו ולא שאר דברים שאינם ראויים למזבח – כל עמא מודיי [כך העם, הכל, וכו'] וודי'טן שהוא לבדק הבית. שכיון שלא חילק בדבריו ולא פירש שהבהמות הן לבדק הבית, ורואלים: על דעתיה [נעל דעתו]. לשיטת פירושו של ר' זעירא הסבור שנתלק דוראק במקדש את נכסיו כולם, ולא את הבהמות בלבד – ניחא [ננו הודבר], מובנת המחלוקת. וואלם קשיא [קשה] על שיטת פירושו של ר' בא הסבור שנתלק באופן מקדש את הבהמות התמימות בלבד: וכי בהמה תמימה לא למזבח היא מיעודת? ומשיבים: בהמה תמימה רואי כשמקדשים אותה מפרשים שלמזבח היא מוקדשת, ולמה סתם האיש הזה ולא פירש בדבריו שמקדש אותם למזבח – ודאי משום שהוא כאומר לא יהיה הקדש זה אלא לבדק הבית ולא למזבח. ר' יוחנן אמר בהכסר מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע: לא שניא [אינו שונה], אין לחלק בין המקדש עדו לבדק למקדש כל נכסיו, אלא היא המקדש נכסיו היא המקדש עדו היא המחלוקת, בשני הדברים הללו יש מחלוקת.

שנינו במשנה שכאשר הקדש כל נכסיו ובכללן בהמות תמימות, שלדעת ר' אליעזר הכל לבדק הבית והימכרנה לצרכים להן לקרבן, ובענין זה אמר רב חונה בשם רב וכן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן: בהמות קדשי בדק הבית שפודאן [פודה אותן] כשהן תמימין, בלי מום, אין בהן קדושה, אלא יצאו לחולין לגמרי, ורק משקדישן הקונה לקרבנו – תתקדשנה. ומעירים: מתניתא לבדק הבית ונפרו מותר לאחר פדיונן, והרי שהן וצואת פדיונן לגמרי לחולין.

עיונים

כבר כתיב ואם המקדש יגאל את ביתו אלא... במקדש נכסיו יש שפירש שדרשת הגמרא כאן היא מותר הלשון "ביתו". שנאמר והזכיר הכתוב עמימים "ביתו", ודאי בא הדבר ללמד ש"ביתו" שנאמר מעילה אין במשמעו דוקא דברים הדומים לבית דירה ולמעט דברים הראויים למזבח, אבל אף הדברים הראויים למזבח בכלל שקלי יוסף. ויש שפירש שדרשת הגמרא היא מלשון הכתוב. אלא שנתבאר הכתוב גם בפסוק השני לבית דירה, וכממשך לדבריו בפסוק הקדם, היה צריך לכתוב יגאל אותו לא את ביתו (גמרא, מ"ב) מלבדים ושגשורת האיפה על תורת כותנים בחוקתי (ט, ט).

אורה הלהבה

שסתם הקדשות לבדק הבית המקדש את נכסיו סתם ולא פירש לאיזה קדש והיו בהם בעת

מסורת הש"ס
 ה. משנה תמורה ג,ב. (בשנינו). ולקיש תורה שסד.
 ו. משנה חולין י,ב. בכורות ג,ב. בבלי תמורה לג,ב.

גרסות

אלא כי אנו – שסתם הקדשות בההר"א: אלא במה אנו קיימין במקדש סתם נכסיו קדש לה' שסתם הקדשות. שהוא למזבח רבי בא – נכסיו על עמא מודיי בכתיבם מילים אלו חסרות. וקשיא על דרבי בא – ולמה סתם בההר"א: על דעתיה דרבי בא קשיא בהמה לא למזבח היא המקדש בהמה למזבח אומר למזבח ולמה סתם. שפודאן תמימין. שפודין תמימין.

או (בהמות שאינן ראויות למזבח) הדמים יפלו לבדק הבית, לפי שסתם הקדשות לבדק הבית. במשנה בתמורה. (רמב"ם שם ה"ז; פ"ו ה"א).
 ומועלין בגידוליהן גידולי הקדש מועלים בהם. כיצד? הקדש שהו והוציאה עשבים, או אילן ועשה פירות – מועלים בהם. במשנה בתמורה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעילה פ"ה ה"ז).
 היא המקדש נכסיו היא המקדש עדו המקדש את בהמות סתם או שהקדש את נכסיו סתם, כל הבהמות התמימות הראויות להיקרב על גבי המזבח, הוכריס – ומכרו לצרכי עולות וקריבו אותם עלות. והנקבות תימכרנה לצרכי שלמים וקריבו אותן שלמים, והכסף שקבלו תמורתן יפול לבדק הבית, שסתם הקדשות לבדק הבית. כר' אליעזר, ובחסר ר' יוחנן במחלוקת. (רמב"ם ספר הפלאת הלבנות ערכין והרמון פ"ה ה"ז).

